

Dr. Fatma TOSUN

**ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
KURAMLARINDA GÜÇ VE
İDEOLOJİ**

60. Yıl
FILİZ KİTABEVİ
2023

KASIM 2023

ISBN: 978-975-368-930-4

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 48596

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com
bilgi@filizkitabevi.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Günümüze kadar çeşitli dönüşümler yaşayan endüstri ilişkileri alanındaki bu dönüşümler toplumsal, ekonomik ve siyasal yapıda yaşanan dönüşümlerle birlikte veya onların etkisiyle gerçekleşmektedir. Endüstri ilişkileri alanında yaşanan dönüşümlerle ortaya çıkan endüstri ilişkileri yaklaşımları, temsil ettikleri görüş ya da ortaya çıktıkları dönemlerdeki hâkim ideolojilerden ve mevcut güç kaynakları dağılımından etkilenirler.

Bu kapsamda çalışmanın amacını, endüstri ilişkileri sistemindeki gücün sistemin dışındaki gücün yansımaları olduğunu ifade eden John T. Dunlop'un endüstri ilişkileri sistemi teorisinde ele aldığı güç ve ideoloji unsurları çerçevesinde toplumsal yapıda yaşanan dönüşümün endüstri ilişkileri kuramlarındaki etkilerini incelemek oluşturmaktadır.

Klasik yaklaşım, endüstri ilişkileri sistemi yaklaşımı, çoğulcu yaklaşım, sosyolojik yaklaşım, Marksist yaklaşım, neokorporatist yaklaşım, insan kaynakları yaklaşımı ve feminist yaklaşımdan oluşan endüstri ilişkileri yaklaşımlarının ele alındığı bu çalışma İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Süleyman Özdemir danışmanlığında hazırlanmış bir yüksek lisans tez çalışmasının ürünüdür. Bu noktada tez danışmanım Prof. Dr. Süleyman Özdemir ve çalışmanın konusunun ve içeriğinin belirlenmesi, kaynaklara ulaşılması aşamalarında desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Umut Omay ve Prof. Dr. Faruk Taşçı'ya teşekkürlerimi sunarım. Kitabın ilgililere ve alana farklı bir bakış ile katkı sağlamasını dilerim.

İstanbul - 2023

Fatma Tosun

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM: GÜÇ, İDEOLOJİ VE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. Güç Kavramı ve İlgili Kavramlar	4
1.1.1. Güç Kavramı	4
1.1.2. İktidar ve Otorite Kavramları	6
1.1.3. Güç ve Hegemonya İlişkisi	7
1.1.4. Devletin Baskı Aygıtları ve İdeolojik Aygıtları	10
1.1.5. Özne (Birey) ve İktidar İlişkisi	11
1.1.6. Üç Ayrı Boyutta Güç Kavramı	13
1.2. İdeoloji	14
1.2.1. İdeoloji Kavramının Tarihsel Arka Planı	14
1.2.2. İdeoloji Kavramı	16
1.2.3. İdeoloji Kavramının Anlam Dönüşümü	18
1.2.3.1. Antonie Destutt de Tracy'de İdeoloji	18
1.2.3.2. İdeolojinin Karl Marx'ta Kazandığı Olumsuz Anlam	19
1.2.3.3. Lenin, Lukacs ve Mannheim'da İdeolojinin Anlam Dönüşümü	22
1.2.3.4. Organik İdeolojiler ve Keyfi İdeolojiler	24
1.2.3.5. Yapının Özne Üzerindeki Etkisi Olarak İdeoloji	25
1.3. Kültür Kavramı ve Bileşenleri	26
1.3.1. Kültür Kavramı	26
1.3.2. Kültürün Bileşenleri	28

İKİNCİ BÖLÜM: ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİNİN GELİŞİMİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ KURAMLARI

2.1. Endüstri İlişkilerinin Doğuşu ve Gelişimi	30
2.1.1. Endüstri İlişkileri Kavramı	30
2.1.2. Endüstri İlişkilerinin Gelişim Aşamaları	32
2.1.2.1. Endüstri Devrimi Öncesi Çalışma Hayatı	32
2.1.2.2. Endüstri Devrimi ve Kitle Üretimi Dönemi	34
2.1.2.3. Geçiş Dönemi – Müdahaleci Dönem	37
2.1.2.4. Toplu İş İlişkileri Dönemi	42
2.1.2.5. Neoliberalizm Dönemi	45

2.2. ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİNE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR .	52
2.2.1. Klasik Yaklaşım	52
2.2.2. Endüstri İlişkileri Sistemi Yaklaşımı	53
2.2.3. Çoğulcu (Kurumsal) Yaklaşım.....	54
2.2.4. Sosyolojik Yaklaşım	55
2.2.5. Marksist (Çatışmacı) Yaklaşım.....	56
2.2.6. Neokorporatist Yaklaşım.....	56
2.2.7. İnsan Kaynakları Yaklaşımı	57
2.2.8. Feminist Yaklaşım.....	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ KURAMLARINDA GÜÇ VE İDEOLOJİ

3.1. Klasik Yaklaşım	60
3.2. John Dunlop'un Endüstri İlişkileri Sistemi Yaklaşımı	62
3.2.1. Talcott Parsons'un Sosyal Eylem ve Sosyal Sistem Teorileri	62
3.2.2. Endüstri İlişkileri Sisteminde Güç ve İdeoloji.....	65
3.3. Çoğulcu Yaklaşım ve Gücün Dağılımı	75
3.4. Endüstri İlişkilerinde Sosyolojik Yaklaşım.....	79
3.5. Marksist Yaklaşım ve Üretim İlişkilerinde Güç ve ideoloji.....	81
3.6. Neokorporatist Yaklaşımında Güç ve İdeoloji.....	84
3.7. İnsan Kaynakları Yaklaşımı.....	85
3.8. Endüstri İlişkilerinde Feminist Yaklaşım.....	87
SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME.....	92
KAYNAKÇA	95

